

Õppealamsuhtloija R. Raigo lo
hoidamises.

12.11.40.

Diplomitöö
367 034

4. kord.

hastab

16. XI. 1940

nausele
Raigo

E. V.

TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKONN

5. nov. 1940

N° 231

TARTU

NOORTEKOHTUD P.-AMERIKA

ÜHENDRIIKIDES

DIPLOMITÖÖ

ELSA R U U S

matr.15712.

Lõpetanud õigusteaduskonna 27. XI 40. a.

S I S U K O R D

	Lk-d
S i s s e j u h a t u s	3
1. Noortekohtute süsteem P.-Ameerika Ühendriikides.....	8
2. Noortekohtute organisatsioon P.-Ameerika Ühendriiges	12
3. Noortekohtute pädevus P.-Ameerika Ühendriiges	24
4. Protsessi käik :	
1. kohtu alla andmine.....	35
2. arutlus kohtus.....	38
5. Noortekohtute otsused ja nende rakendamine	41
6. Kokkuvõte	49
Kasustatud kirjandus	52

S I S S E J U H A T U S

Noortekohtuteks nimetatakse erikohtuid, mis tegelevad spetsiaalselt laste ja alaealiste süütegudega ja deliktidega viimaste vastu.

Noortekohtud on tekkinud vajadusest, käsitleda erinevalt tavalisest süütegude hindamisest neid õigusliku vahekorra konflikte, millised tulevad esile alaealiste juures. Niisugust erinevat suhtumist nendesse süütegudesse põhjustavad järgmised asjaolud: esiteks laste ja alaealiste puudulik ja erinev arusaamine õiguslikest normidest ja ühiskondliku elu põhireeglitest. Teiseks oluliseks põhjuseks on võimalus, noorte juures, kes on avaldanud kuritegelikke kalduvusi, rakendada neile sobivaid kasvatusmee-

todeid, et sel teel vähendada üldist kuritegelikkust. Eriti viimane asjaolu omab määratu suurt tähtsust, arvestades alaealiste erinevat hingeelu ja annab meile suuri, senini veel liiga vähe rakendatud võimalusi ühiskonna õiglusmõistmise arendamisel.

Vaadeldes kurikalduvuslike noorte arvu mitmesugustes maades, võime otsekohe leida, et nende arv on küllalt suur, et seda probleemi võtta suurima tähelepanuga. Andmed, millised meil on kasustada, piirduvad seejuures arusaadavalt nende juhtudega, mis on registreeritud kohtuasutiste poolt. Kaugelt suurem osa neist üleastumistest, milliseid sooritavad alaealised, hinnatakse ja lahendatakse aga kas kooli või kasvatajate poolt. Et siin valitseks sel alal alati otsustarbekohasus, seda meie ei saa väita. Puuduvad sageli põhimõttelised alused alaealiste süütegude mõistmiseks ja peaprintsiip kasvatuses seisab

süüaluse karistamises. Kui meie juba täiskasvanute juures kuritegevuse vastu võitlemisel peame arvestama suurel määral kasvatavate meetoditega karistamise-printsiibi kõrval, siis tuleb see täiel määral esiplaanile noorte juures, kus on võimalik saavutada õige käsitlemise juures häid tagajärgi.

Noorte süütegude hindamise aluseiks peavad meile olema alaealise hingeelu mõistmine ja peame samuti tutvuma miljöoga, milles laps oli sunnitud arenema.

Peame pidama tõsiasjaks, et sünnipäraselt kuritegelikke lapsi ei esine. Normaalse bioloogilise arenemisega lapsele on ajamist, mil ta hakkab teadvuslikult suhtuma ümbrusesse, suurimaks tõukejõuks tema tegutsemises eeskuju. Imitatsioonitung omab siin juhtiva seisukoha. Ühtlasi on kriitiline suhtumine ümbrusesse veel aga täiesti väljakujunemata. Sellest resulteerub ala-

ealise kujunemine selle järele, missuguseid muljeid ja mõjustusi tal võimaldub vastu võtta. Eriti koolides, kus on lapsi väga erinevast ümbrusest, leiab see asjaolu vähe tähelepanu ja lapsi käsitletakse ja hinnatakse nende tegevuses lihtsalt šabloonile järele. See osutub muidugi sageli küll paratamatuks, kuna laste hulk on ühe õpetaja-kasvataja kohta liiga suur.

Teiseks peab lapse arenemises tõesti tähelepanu pöörama nendele mitmesugustele bioloogilistele faasidele, milliseid laps või alaealine läbi teeb. Ühest küljest on siin tegemist normaalsete, füsioloogiliste teguritega, mis mõjustavad noorte hingeelu ja muudavad ta suhtumist välisilma omapäraseks. Teisest küljest peame eriti kuritegevusliikkude noorte puhul arvestama mitmesuguseid arenemishäireid, füsioloogilistest normidest kõrvalekaldumisi, mis ilmuvad esijoones puberteediajastul ja kajastuvad noore hingeelus.

Kõiki neid tegureid peavad arvestama ja objektiivselt ning põhjalikult hindama need, kelle ülesandeks on lahendada alaealiste õiguslike konflikte. Nende ülesandeks on ka, näidata teed iga üksikjuhu kasvatuslikuks mõjustamiseks. Et see nõuab erilist ettevalmistust, erilist käsitusviisi ja selles suunas arenenud huvi, siis on loodudki mitmetes riikides kohtuid, millised käsitlevad eranditult neid probleeme. Esimesi sellesarnaseid kohtuid, kus tegeleti alaealiste süütegudega, asutati käesoleva sajandi algul Põhja-Ameerika Ühendriikides / Juvenil Courts/, milliste asutiste struktuuri ja töömoodideid püüame alljärgnevalt lühidalt vaadelda.

1. NOORKOHTUTE SÜSTEEM P.- AMEERIKA

ÜHENDRIIKIDES

Noortekohus P.-Ameerika Ühendriiges juriidiliselt kuulub osariikide kohtusüsteemi. Kuna igas osariigis on iseseisev, teistest osariikidest erinev kohtuehitus, s.t. kohtukorraldus ja protsessikord, siis ka noortekohtud osariikides on erinevad. Nii ei saa me noortekohtust P.-Ameerika Ühendriiges kõneleda kui ühtlasest instant-
sist, ühtlaste korraldustega - võime rääkida siiski sarnasusest ja ühisest sihist. Mis puutub noortekohtu nimetusse P.-Ameerika Ühendriiges, siis väljaarvatud kahes osariigis, esineb kõigil ühine nimetus J u v e n i l e C o u r t s.

Võttes aluseks ühiseid tüüpilisi jooni, mis esinevad noortekohtute konstruktsioonis, võime

P.-Ameerika Ühendriikide noortekohtuid klassifitseerida järgmiselt:

- A. iseseisvad noortekohtu /separate courts/;
- B. sõltuvad noortekohtud /designated courts/;
- C. koordineeritud noortekohtud /coördinated courts/.

Iseseisvad ehk separeeritud noortekohtud tegutsevad, nagu nimetuski ütleb, eraldatult teistest kohtutest. Suuremates linnades ja maakondades tegutsevad noortekohtud erinormistiku alusel, näiteks Rirmingham, Mobile, Mantgomery.

Sõltuvad kohtud kuuluvad linna, maakonna või osariigi üldiste kohtute juurde. Teatav eraldamine ja tööjaotus on kohtus eneses läbi viidud sisemiste korraldustega. Koordineeritud kohtud on eriline liik kohtuid. Siia võivad kuuluda nii separeeritud kui ka sõltuvad kohtud. Klassifitseerimisel on siin aluseks võetud vastava kohtu kompetents. Nimelt kuulub koordineeritud kohtu-

te kompetentsi teatavate perekondlike vahekordade /domestic relations cases / arutamine. Siia kuuluksid näiteks juhtumid, kus vanemad käituvad ebaõiglaselt ja kuritahtlikult laste suhtes, jätavad lapsed vanemliku hoolitsemiseta j.n.e. Siin oleks tähelepanav asjaolu, et kohus tegutseb sel juhul last kaitsva instantsina, andes lapsele, juhul kui koduta jääb - peavarju, samuti muretsedes lapsele vajalikke elamisvõimalusi. Sääljures arutab koordineeritud kohus ka laste süütegusid. Mis puutub koordineeritud noortekohtute levikusse, siis võib neid leida P.-Ameerika Ühendriigis umbes kümnes osariigis.

Kas nüüd noortekohtud esinevad sõltuvate kohtutena, iseseisvate kohtutena või koordineeritud kohtutena - see oleneb täiesti üksikute osariikide, linnade, maakondade /kohapäälsetest/ kohalikest tingimustest, põhiseaduslikest eel-

tingimustest, ja noortekohtute ajaloolisest arengust üksikutes osariikides. Samuti <võime tähtsust omistada sellele> mõjuvaks teguriks osutub asjaolu, kuivõrd suur tarvidus noortekohtute järgi on vastaval osariigil, linnal ja maakonnal. Üldiselt leiab pooldamist noortekohus erikohtuna, kuna leitakse, et juba noorte suhtes on parem kui kohtu koosseis, samuti ruum ja asjaajamine on täiesti eraldatud, n.n. vanade kohtust. Juhul aga, kui noortekohtu tegevus on üsna vähene, siis on kindlasti puht majanduslikel kaalutlusil / kasulikum/ praktilisem kui kohus tegutseb määratud kohtuna.

Kokkuvõttes võib öelda, et vastavalt kohalikkudele olukordadele võime leida P.-Ameerika Ühendriigi üksikutes osariikides sõltuvaid kui ja separeeritud kohtuid. Mis puutub kohtu kompetentsi, siis kohus võib kas arutada ainult laste süütegusid, aga sääljures võib ta veel käsitleda

vanemate süütegusi laste vastu / koordineeritud kohtud /.

2. NOORTEKOHTUTE ORGANISATSIOON P.-AMEE-RIKA ÜHENDRIIKIDES.

Noortekohus on üheliikmeline. Noortekohtu ainuke organ on noortekohtunik. Kuna noortekohtunik üksinda pole võimeline kõiki toiminguid tegema, siis on noortekohtul olemas rida abiorganeid. Abiorganid on :

1. referee,
2. hooldusvalve ametkond /probation officers/
3. Detention home - kinnipidamiskodu,
4. noortekliinik /children clinic/.

K o h t u n i k .

Kohtuniku määramine oleneb sellest, kas noorte ko-

hus on separaatne või sõltuv. Separaatsetes noorte kohtus määratakse kohtunik, kas kuberneril, linnanõukogu või linnapea poolt. Bostonis näiteks määratakse noortekohtunik kuberneril poolt.

Kui noortekohus on sõltuv täisealiste kohtust, siis noortekohtunik kuulub ka täisealiste kohtu kohtunike koosseisu ja määratakse vastavalt koos teiste kohtunikkudega. Mõnes osariigis noortekohtunik valitakse kõikide osariigi kohtunikkude poolt. Põhja-Carolinas näiteks kõrgema kohtu kirjutaja on maakonna noortekohtu kohtunikuks. Tema alla ei kuulu aga linnad üle 10.000 da elaniku, sest sääl tegutsevad juba separeeritud noorte-kohtud iseseisva kohtunikuga. Üldiselt kohtuniku määramise viise on väga palju. Olen nimetanud siin ainult rohkem esinevad määramisviisid.

Ametaja kestvus noortekohtunikel oleneb samuti sellest, kas kohus on sõltuv või separee-

ritud. Üldiselt separeeritud noortekohtutes amet-
aja kestvus on pikem kui sõltuvates noortekohtu-
tes. Separeeritud kohtutes harilikult määratakse
kohtunikud eluks ajaks. Nii määratakse noortekoh-
tunik näiteks Bostonis. Mis puutub sõltuvate noor-
tekohtute kohtunikesse, siis kõigub nende ametaja
kestvus enamasti 1 - 2 aasta vahel. See pole aga
siiski üldiselt maksev. On olemas osariike, kus
/ sõltuvates noortekohtutes / iga vanade-kohtu koh-
tuik on teatava aja aastas noortekohtu kohtunikuks,
milline osutub võimalikuks ainult noortekohtus,
mis teotseb teise kohtu juures, s.t. sõltuvas noor-
tekohtus.

Enamasti pooldatakse noortekohtuniku amet-
aja pikemat kestvust. See näib täiesti põhjendatud
olevat, kuna selleks, et noortekohtunik lastele
tõesti kasvatavalt suudaks mõjuda, / mis omakorda
eeldab lapse psühholoogia täielist tundmist / on
vajalikud pääle teoreetiliste teadmiste veel koge-

musi saada, selleks on vajalik pikemaajaline töötamine vastaval alal.

Mis puutub noortekohtuniku kvalifikatsiooni, siis on selles suhtes iga osariigi vastavas seadustikus esitatud erisuguseid nõudmisi. Üldiselt peetakse kvalifikatsiooni tähtsaks ja noortekohtunikult nõutakse teadlikkust oma ülesannetest, samuti peab ta olema huvitatud vastavast tööst. Mõnes osariigis nõutakse, et noortekohtunik oleks lastevanem või et ta oleks huvitatud lastest. Näiteks nõutakse veel, et noortekohtunik oleks teadlik sotsiaalse elu probleemidest ja nende tähtsusest lapse arenemisele. Siis nõutakse noortekohtunikult veel kõrget moraali, arenenud õiglustunnet ja lapsepsühholoogia täielikku tundmist.

15. osariigis on noortekohtuniku suhtes esitatud nõue, et ta oleks teadlik vastavates juriidilistes küsimustes ja seadustes.

Kokkuvõttes võib öelda, et noortekohtunikult kõikides osariikides nõutakse siiski eeskujulikku elu, lapse psühholoogia tundmist ja huvi oma tööala vastu.

R e f e r e e .

Referee on kohtuniku poolt määratud abilise õieti usaldusmees, kelle ülesandeks on asja kohtunikule otsustamiseks ettevalmistamine. Nende tegevus seisneb andmete kogumises ja kontrollimises kas vastavad andmed osutuvad õigeteks. On osariike, kus refereedele on usaldatud püsivaid asju otsustamiseks. Eriti kasulikkudeks on osutunud naisrefereed, just tütarlaste ja ka noorte poiste süütegude ettevalmistamisel.

Nii määrati esimene naisreferee juba 1903. aastal Denver'is.

Meesrefereed on siiski vajalikud üle 10. aasta vanuste poiste jaoks.

Probation officers -

hooldusvalve ametnik. Kompetentsi käib järelvalve teostamine kohtualuste üle, samuti ka uurimistoimingute tegemine.

Hooldusvalve ametnikke liigitatakse järgmiselt:

1. r e g u l a a r s e d - need, kes alluvad otseselt noortekohtutele - töötavad täie tööjõuga noortekohtu juures ja saavad selle eest palga;

2. i r r e g u l a a r s e d - töötavad vastavalt tarvidusele ja saavad tasu iga toimingust eest eraldi;

3. v o l u n t ä ä r i d - asjast huvitatud isikud, kes töötavad noortekohtute juures. Tasu nad töö eest enamasti ei saa ja kui nad saavad, siis vaid toetustena.

Hooldusvalve ametnikena kasutatakse ära veel igasuguste ühingute liikmeid ja sotsiaalasutuste ametnikke.

Hooldusvalve ametnikud alluvad noortekoh-tunikele aga nimetatakse ametisse kubernerri, linna-pea, linnavalitsuse noortekohtuniku või noortekohtu-komisjoni poolt. Mõnes osariigis nõutakse nendelt veel eriliste eksamite sooritamist.

Ametaja kestvus on enamasti määramata, põh-jusel, kui ametnik ei ole võimeline töötamiseks vas-tavalt nõuetele, et siis oleks võimalus vallanda-miseks. Kui aga ametaja kestvus on määratud, siis kõigub see 2 - 4 aasta vahel.

Mis puutub hooldusvalve ametnike kvalifi-katsiooni, siis nõutakse nendelt samuti igate pidi korralikke eluviise, õiglustunnet, lapse psühholoo-gia tundmist ja huvi selle tööala vastu. Oma elukut-selt on nad harilikult õpetajad, kirikuõpetajad, sot-siaalsel alal töötajad, advokaadid.

Hooldusvalve ametnike järelvalve kõrgemaks instantsiks on noorte-kohtu kohtunik. Alluvusjärjekord omavahel on enamasti nii, et irregulaarsed ametnikud ja voluntäärid tegutsevad regulaatsete hooldusvalve ametnike järelvalve all. Üksikutes osariikides on veel regulaarsete ametnikkude hulgast valitud üks ülemametnik, kes siis kõige eest on vastutav kohtuniku juures.

Hooldusvalve ametnike arv üksikute kohtute juures on igal pool erinev, sõltudes suuresti töörohkusest. Nii näit. 1927.a. Chicagos oli üle saja hooldusvalve ametniku, kuna Bostonis oli ainult neli ametnikku. Samuti on tööjaotus hooldusvalve ametnike hulgas üksikute kohtute juures läbiviidud sõltuvalt kohalikkudest olukordadest. Enamasti on see korraldatud järgmiselt:

I. H o o l d u s v a l v e - a m e t n i k e kaadris noortekohtu juures on tööjaotus läbiviidud üksikute osakondade asutamise teel. Iga osakonna kompetentsi käib tavaliselt ainult ühe teatava asja aja-

mine.

Näit. Chicago's on osakondadesse jaotatud järgmiselt:

1. kaebtuste uurimine ja vastu võtmine,
2. hooletusesse jäetud /despdependent/ laste ja kuritegeliste tüdrukute järelvalve lapse omas kodus,
3. kuritegeliste poiste järelvalve,
4. võõrasse majja kasvatamise otstarbel paigutatud hooletusse jäetud laste ja kuritegeliste tüdrukute järelvalve.
5. emade toetuse juhtude kontroll.

II. H o o l d u s v a l v e ametnike kaadri tööjaotuse läbiviimisel võidakse vahet teha veel uurimist toimetavate ametnikkude ja järelvalve-ametnikkude vahel. Uurimist toimetavate ametnike kompetentsi käib isasuguste asjaks vajalikkude täpsem kogumine ja esitamine kohtule. Järelvalve teostamine toimub eriametnikkude kaudu. Meetod on tarvitusel

St. Luis ja Columbia's.

III T ö ö j a o t u s e läbiviimisel on teatav noortekohtu piirkond jagatud distriktidesse, üksikutesse piirkondadesse, ja igale probation officer'ile on antud üks piirkond. Antud distriktis noortekohtu alla käivate süütegude uurimine, materjali kogumine protsessiks kui ka järelvalve kuritegeliste noorte üle kuulub kõik distrikti hooldusvalve ametnikule. Kuigi see oleks ideaalne töömeetod - võivad siin tekitada ülepääsmatuid raskusi liiga suur juhtude arv ühe ametniku kohta. See asjaolu nõuab tööjaotuse läbiviimist praktiliselt teistsugusel viisil.

IV. T ö ö j a o t u s on läbiviidud ~~sugu~~ rassi või usu alusel. Arvestades kuritegelise noore sugu, rassi, usku - võib teatava kuritegelise noore järelvalve ametnikuks olla vaid see, kes on samast rassist, sama usku ja sama sugu. Nii näit. ühe kuritegelise Kreeka katoliku usku prantslasest tütarlapse hooldusvalve ametnik peaks olema samuti Kreeka ka-

toliku usku prantslasest naine.

V. T ö ö j a o t u s e l on aluseke võetud juhtumite tüübid, Siin iga hooldusvalve ametnik on spetsialiseerunud vaid teatavat tüüpi juhtude või teatavatele probleemidele. Täielikult see süsteem läbi viidud ei ole. Siiski Chicago-s teda osaliselt tarvitatakse.

" T E T E N T I O N H O M E " - kinnipidamiskodu.

Mõningates osariikides kuulub noortekohtu võimkond ja on noortekohtule abiorganiks ka " ^{future} ~~temp~~ -
tion home " ehk kinnipidamiskodu. See kujutab endast asutust, kuhu pannakse kohtualused keda ei või jätta vabadusse kohtuotsuseni; samuti paigutatakse sinna noori kohtuotsuse alusel. Kinnipidamiskodu iseloomustamiseks võib öelda, et see ei ole mitte mingisugune vanglataoline ehitus.

" Tetention home" juhatajaks on superintendent, abideks abisuperintendent, majaema ja üks või enam kasvatajaid.

Kuna üldiselt noorte karistamine teostub kasvatusprintsiipidel, siis on kinnipidamismajas püütud igatepidi hoiduda kõigest, mis kuidagi tule- taks noortele meelde, et nad on sääl karistuseks, ek- simuste eest.

Õieti võib pidada " tetention home'i " koo- liks, mille õpilased peavad kõik olema internaadis kooli juures ja ei tohi säält lahkuda.

Noorte aeg on jaotatud:

Sääl on olemas õppimis-, mängimis-, lugemis- võimalusi. Kõik toimub reeglipäraselt k i n d l a k o r r a alusel ja õpetajate - kasvatajate juha- tusel.

Children Clinic - laste- kliinik.

Mõningates osariikides on "tetention-home" seoses noortekliinikutega. Sääl uuritakse arstide- spetsialistide poolt noorte psüühilist ja füüsilist olukorda, mis on vajalik kohtunikule otsuse tegemi- sel.

3. NOORTEKOHTUTE PÄDEVUS P.-AMEERIKA

ÜHENDRIIGES

Võttes lähema vaatluse alla vanuse alam- ja ülemmäära, mis piirab alaealiste kuuluvust noortekohtu alla, leiame järgmisi norme P.-Ameerika Ühendriikides: üldiselt laiemaiks piirideks on 0 - 21 a., millistes leiame erinevusi osariikides. Vanuse miinimumi ei ole sageli fikseeritud - sel puhul tuleb seda tegelikult arvestada lapse sündimisest alates. Mõnes osariigis leiame alammäärana 7 aastat.

Olulisem on vanuse ülemmäära fikseerimine. 14 osariigis on selleks 18. eluaasta, 4 - 17. eluaasta, 3 - 16. eluaasta ja ühes osariigis 19. eluaasta. Seejuures, kui on vahet tehtud poiss- ja tütarlaste vahel, on viimaste vanusepiir kõrgem. Erinevaid sei-

sukohti on tekitanud ka küsimus, missuguse kohtu alla kuulub tütarlaps, kes enda vanuselt kuuludes noortekohtu alla, on abiellunud. Suuremalt osalt loetakse teda sel puhul moortekohtu alla mittekuuluvaks. Chicago'sson loodud veel eriline osakond poistele 17-21. aastani / " B o y s - c o u r t " /.

Need esitatud arvud ei kujuta endast aga sugugi šabloone. Olenedes süüteo iseloomust, võivad kohtunikud mitmetes osariikides süüaluseid noori, kuni nad on üle 16 aasta, viia ka vanade kohtu alla, samuti ümberpööratult. Siin on antud kohtunikule võimalus, teotseda oma tõekspidamiste kohaselt, individuaalseerides üksikuid juhte. Seejuures rõhutatakse aga, et liiga kergekäeliselt toimetatud vanusepiiri tõstmine võib ohtlikuks muutuda seadusele ja tema ostarbele. Noortekohtutesse puutuvad seadused peavad olema kooskõlastatud teiste, noortes ja nende häälolusse puutuvate normidega; nii oleneb sellest ka vanusepiiri probleem.

Erijuhuna võib veel esineda olukord, kus süütegu toimus veel ajal, mil süüalune enda vanu- selt kuulus noortekohtu alla, kusjuures süüteo aru- tamine toimub hiljem, kui süüalune on selle piiri juba ületanud. Üldiselt kuulub sarnasel juhul as- ja arutamine ikkagi ka noortekohtu kompetentsi.

Ülevaate, missuguses vanuses noori esineb noortekohtutes süüalustena kõige suuremal arvul, toob näiteks H. G u d d e n' i poolt koostatut ta- bel Chicago noortekohtu tegevusest. Poisslaste arv tõuseb mitmekordseks 14. eluaastast, samas vanuses leiame ka suurema arvu retsidiive. Tütarlaste koh- ta käivad andmed on eelmistega analoogsed, kuid nende üldarv poisslastega võrreldes ligi 3 korda väiksem. Nii absoluutselt kui relatiivselt on ka retsidiivide arv tütarlaste juures madalam.

Järgnevalt vaatleme neid a l a e a l i s -
t e mitmesuguseid liike, kes kuuluvad noortekohtu-
te alla. Siin eristatakse kolme rühma:

1. kuritegelikud / Deliquent /,
2. hooldamatud / neglected /,
3. arenematud.

1. K u r i t e g e l i k k u d e n o o r -
t e rühma kuulub suur osa noortekohtuis olnud süü-
aluseist. Children's Bureau andmeil aastast 1918
kuulus sellesse liiki 57 % kõikidest juhtudest.

Kuritegelikuks nimetame last alla teatavat
vanust, kes :

- a/ rikub teatavat seadust või kohalikku kor-
raldust,
- b/ on isekas, jonnakas,
- c/ seltsib varaste, kriminaalsete subjekti-
de ja prostitueerijatega,
- d/ kasvab üles laiskuses ja kuritegevuses,

- e/ külastab teadlikult kõrtse jne.
- f/ külastab teadlikult halva kuulsusega maju,
- g/ viibiv ööseti tänavail,
- h/ rändab mööda raudteed või hüppab liikuvale rongile või muule sõiduriistale loata,
- i/ loomusunniliselt tarvitab halba, ebaviisakat keelt,
- k/ läheb kodunt põhjuseta ja vanemata või hooldajate teadmata,
- l/ on ebamoraalne,
- m/ on iseloomult laisk.

Selle kui ka järgnevate liikide piirid on ebakonstantsed ja üksteisesse sulavad ja mitmesugustes osariikides viiakse teatavad juhud erinevate liikide alla.

2. H o o l d a m a t u i d haaratakse vastavas noortekohtute definitsioonis õige laialdase mõistega, et selle alla viia kõiki neid lapsi, kes vajavad hoolitsust ja eestkostmist riigi poolt.

Hooldamata lapse all mõistetakse lapsi alla teatavat vanust, kes on:

- a/ maha jäetud,
- b/ koduta,
- c/ võõraste isikute hoole alla jäetud,
- d/ ühiskonna ülevalpidamisel,
- e/ vanemateta või hooldajateta,
- f/ kerjamas,
- g/ elavad halva kuulsusega majades või halbade elukommetega isikute juures,
- h/ kellega vanemad halvasti käituvad,
- i/ rändavad avalikus kohas ringi lauldes ja mängides kerjamise otstarbel,
- k/ elavad ümbruses, mis on halb tervisele ja moraalile.

3. A r e n e m a t u d.

Et ka selles rühmas esineb üleminekuid eelmistesse ja seda eriti suurel määral, on arusaadav. Suur osa kodutuist, mahajäetuist lastest on vaim-selt defektsed, samuti kaasub sellele defektsusele sageli kuritegelikkus. Neil põhjusil viiakse mitmetes osariikides ka sellesse rühma kuuluvad lapsed ülaltoodud liikide alla; ka siin ei ole saavutatud mõiste lõplikku piiritlust.

PROTSESSID TÄISKASVANUTE VASTU.

/ "Adult law " /

Rakendati esimesena Colorado osariigis, hiljem ka teistes osariikides.

Noorte süüasjad kuritegelikkuse tõttu ja nende eest mittehoolitsemine on pea alati seoses täiskasvanute tegevusega. Väga sageli leiame siin kaastegevana kas täiskasvanuult lähtunud halva eeskuju, isegi laste mõjustamise mõnele ebaõigele tegev-

sele või jällegi on täiskasvanud / vanemad, hooldajad / süüdlased selles, et nad on jätnud lapsed hooletusse. Seetõttu kuulub ka see küsimus suurema jao osariikides, noortekohtute kompetentsi. Ühtlasi ka need süüteod mis korda saadetud täiskasvanute poolt laste vastu.

Seadused erinevad selles suhtes nii enda ulatuses ja jõus mitmes osariigis. Mõnedes osariikides on need juhud viidud täiesti noortekohtute kompetentsi, teistes arutavad neid ka täiskasvanute kohtud. Mõnede seaduste järgi kuuluvad noortekohtute arutusele ainult süüasjad kuritegelikkuse, teiste järgi jällegi hooletusse jätmise asjas. Üksikuis osariikides, nii näit. Nebraskas, haarab seadus ainult vanemaid või hooldajaid, teistes on vastutavad noortekohtu ees jällegi kõik täiskasvanud, kes on süüdlased tegevuses, mis oli sihitud lapse hääolu vastu.

Üksikuis osariikides kuulub noortekohtute kompetentsi ka illegaalsete laste küsimus. Selgita-

takse vallaslaste vanemaid ja hoolitsetakse, et lastele saaks kindlustatud ülespidamine / New Jersey /. Nende juhtude puhul ühtuvad paljud küsimused eelpoolnimetatud laste hooldamatuse probleemidega, liitudes nii noortekohtu muude ülesannetega; vallaslapsed moodustavadki suurema osa neist, kes on jäetud hoolitsuseta ja kuuluvad noortekohtute järelvalve alla. Sel puhil on tehniliselt kergem lahendada ka küsimust vanemate suhtes, nõudes neilt hoolitsust ja valvates nii laste heaolu kui ka vanemate kohusetäitmise järelle. Üheks põhjuseks, miks vallaslaste hulgas esineb suuremal määral nii kuritegevust kui ka hooletusse jätmist, on asjaolu, et vallaslapsi on sagedamalt vaimselt arenematuil, debiilseil tüdrukul ja naistel, kes arusaadavalt ei suuda valvata laste heaolu järgi.

Kuna noorte kuritegevuse sagedasemaks põhjuseks on logelemine ja tegevuseta olek, siis on selle

eest vastutavad noortekohtu ees nii laps kui ka vanemad. 20. osariigis on kohtul õigus sundida last kooli saatma. Michiganis, Minnesota's, North-Carolinas näiteks koheldakse logelejaid nagu kuritegelikke - logelemine on võetud kuritegelikkuse mõistesse.

Noortekohtute arutamisele kuuluvad ka küsimused laste tööjõu kasutamise suhtes. Siin leidub samuti osariikide vahel erinevusi. Delavare, Colorado, Missouri ja Utah osariigis kuuluvad laste tööseaduse rikkumised täiskasvanute poolt noortekohtute kompetentsi. Teistes osariikides / Illinois, Indiana, Java j.t. / on noortekohtud õigustatud, välja andma lubasid, et lapsed võiksid asuda mingisugusele neile sobivale tööle jne.

Tähelepanu, mida omistatakse sellele küsimusele, on tingitud muu hulgas ka, et töötavate laste hulgas esineb kuritegevust suuremal määral kui mitte-töötavate hulgas.

Edasi kuuluvad ka noortekohtute kompetentsi

veel abiandmine emadele, leskedele, või õigemini abi lastele nende kodudes, isa surma, töövõimetuse, vangistuse jne. korral. Ka sellel küsimusel on ühtuspunkte hooletusse jäetud laste probleemiga ja on sellest arenenud välja. Emadele maksetavad toetused taotlevad esijoones seda, et mitte lahutada lapse eameaade-t.

Muudest ülesannetest, milliseid on noortekohututel mõneees osariikides, võiks nimetada: abiellumise loa andmine alaealistele / Ohio osariigis/, laste adopteerimise küsimused / Arizona, Missouri, Washingtoni osariigis/.

Laste adopteerimist võib kohus lubada ka vanemate tahte vastu, kui neist mõlemad või üks viimase 12 kuu vältel elasid sündmuseta elu, prostitueerisid, rikkusid abielu, käisid lapsega halvasti ümber või jätsid ta maha.

4. P R O T S E S S I K Ä I K

1. Kohtu alla andmine.

Enamikul noortekohtutes alustatakse protsessi kuritegelikkude noorte üle palvekirja / petition / sisseandmisega. Palvekirja võib sisse anda:

- a/ asjast huvitatud /kahjukannataja/,
- b/ probation officer,
- c/ kohtunik,
- d/ süüteo pealtnägija.

Palvekirjale peab olema märgitud:

- a. süüteo kohta käivad faktid,
- b. süüaluse vanus, nimi ja elukoht,
- c. vanemate või hooldajate nimi ja elukoht.

Kui palvekiri ei sisalda otsest süüdistust, siis omab ta vaid informatsiooni iseloomu. Viimasel juhul ei ole vajalik, et asi läheks kohtusse arutusele. Süüdistava iseloomuga palvekirju peab aga kohus igal juhul läbi arutama. Informatiivse palvekirja põhjal alustab probation officer juhu uurimist, lõpetades selle juhu ~~en~~ⁿ tähtsuse puhul või tuues ta kui vajalik, kohtusse, esitades ise vastava palvekirja. ~~A~~ ametliku palvekirja, mille põhjal võib alustada protsessi, võivad esitada a/ kaebaja, b/ advokaat. c/ probation officer, d/ politsei.

1920. aastal anti 86 % kõikidest St.Louis kohtus arutusele tulnud juhtudest politsei poolt sisse.

Enne protsessi alustamist toimub n.n. sotsiaalne järelepärimine, mis on eriti oluline. Seda teemataavad kas probation officer või erilised kohtu poolt määratud agendid, refereed.

See sisaldab järgmisi küsimusi:

- a/ kaebuse põhjus,
- b/ lapse areng, kombed, ülalpidamine, endised kuritööd,
- c/ kodused olud - perekonna koosseis, nende töö,
- d/ üldine karakteristik,
- e/ korteri kirjeldus,
- f/ erilised tingimused, mis mõjuvad lapsele,
- g/ noore käitumine, edasiõudmine ja läbisäämine kaasõpilastega,
- h/ kui noor koolis ei käi, kas ja missugust tööd ta teeb,
- i/ noore erilised huvid.

Järelepärimisi juhu kohta toimetatakse esijoones lapse juures, edasi kodus, vanemate, naabrite, sugulaste, kooliõpetajate, tööandjate, Social Service Bureau agendi j.t. juures. Seejärel vaada-

takse laps tervishoidliselt arsti poolt läbi, milleks on mõnes osariigis erilisi ukskliinikuid. Oluline on seejuures, et püütakse võimalikult vältida juhu kohtu alla andmine.

2. Arutus kohtus.

Kohturuum peab jätma võimalikult vähe ametliku muljet, ei tohi esineda vorme, ei tohi avaldada ajalehes kirjutusi protsesside kohta. Mõningais osariigis on ette nähtud küll avalikud istungid, kuid sellest püütakse võimalikult juba hoiduda / väike ruum jne./.

Istung peab toimuma võimalikult 48 tundi pärast palvekirja esitamist. Kohtus ei loeta ette süüdistusakti, ei esitata enamasti formaalseid küsimusi. Jutuajamist püütakse kujundada võimalikult mitteametlikuks. Kohus asub printsipaalselt lapse kaitsmisele, mitte süüdistamisele. Kui laps näiteks võis kõikide eelduste kohaselt [kõikide eelduste kohaselt] mingisu-

gust kuritegu korda saatnud olla, kuid puuduvad vaid mõned tõendid, lõpetatakse juht siiski. Kuigi ka on võimalus lapsi vande all üle kuulata, ei praktiseerita seda tavaliselt. Võimalus on ka võtta advokaati kriminaalseis süüdistusis, mis on aga üleliigne, kuna kohus asub juba ise kaitsja seisukohale. Kalifornia osariigis peab juhul, kui tütarlapse üle kohut mõistetakse, juures viibima naine.

Mõnes osariigis võivad lapsed, vanemad ja noortekohtunikud nõuda asja arutamist ka vandekohtus. Tunnistajatena lapsi vande all üle ei kuulata.

3. Politsei ja noortekohtu vahekord.

Üldiselt püütakse hoiduda lapse arreteerimisest. Kui see osutub vajalikuks, teeb seda võimalikult probation officer politsei loal. Mõningais osariigis võib aga ka probation officer omal initsiatiivil teostada arreteerimist.

Teistes osariiges jällegi peab politsei, arreteerides alaealist, teatama sellest probation officer'ile. Last võib paigutada sel puhul " holding home'i," " detention home'i " või koju.

New Orleans'ilt ja Denveris on erilised noortepolitseid, kellele lapsed alluvad. Ajast, mil on sisse antud ametlik kaebus, allub laps noortekohtule.

5. NOORTEKOHTUTE OTSUSED JA NENDE
RAKENDAMINE.

Noortekohtute otsused võivad olla järgmised:

2.

1. Protsess tühistatakse
2. Süüalune seatakse erilise valve /probation/ alla.
3. Süüalune paigutatakse mõnda /eeskujulikku/ perekonda.
4. Ta paigutatakse vastavasse asutusesse - /kasvatusinstituuti/.

Kui on tegemist kuritööga, siis võib otsusega kaasas käia ka kahjude tasumise nõudmine /reparation/. Ihunuhtluse andmist lastele loetakse ebasündsaks, see ei ole aga keelatud. /Inglismaal on

see 1908.a. Childrens Act'iga lubatud /. Ühendriikides toimub selline karistusviis kokkuleppel lapse isaga.

Juht tühistatakse, kui

a/ tõendeid e i o l e küllaldaselt,

b/ kui põhjus on liiga tühine.

Sel puhul võib lisada kohus hoiatuse.

Juhul, kui kohtunik aga leiab, et vajadust valve alla panekuks ei ole, protsessi tühistada aga ka ei taha, võib seda edasi lükata. See sünnib juhtudel: 1/ kui on vajalik täiendavat informatsiooni ja 2/ seni, kui tekitatud kahjud on tasutud.

Juhul, kui laps ise teenib, võib karistuseks olla trahv, kuigi selles leitakse sageli kriminaal-kohtu iseloomu ja seetõttu on leidnud vastuseismist. Mõnes osariigis rahatrahv siiski esineb; kui leidis miss **Belden** a. 1918., et rahalisi karistusi tarvitati 38 osariigis.

2. Valve alla seadmine.

Selleks on ametisse seatud n.n. " probation officer ", kes olid algul vabatahtlikud ametnikud, hiljem muudeti palgalisiks. Selle institutsiooni mõttes on, katsuda mõjustada ja valvata kurikalduslikke ja hooletusse jäetud lapsi nende tavalises ümbruses. Nii õpib vastav ametnik tundma ka ümbrust, milles laps arenenud ja mis teda on mõjustanud ning ta võib selle põhjal otstarbekamalt suunata oma kasvatuslikke samme. Sarnaseid valve alla seadmisi ei teostata, kui osutub, et kodune ümbrus on lapsele talumatu ja vastuvõtmatu ja sel puhul minnakse üle teistele meetoditele. Ka siin esineb, nagu tähendatud, printsiip, laste eksimusi mitte hinnata: esijoones süüeto järgi vaid vaadelda tingimusi, milles see toimus.

Ühe palgalise probation officer'i kohta on harilikult 50-75 last, vabatahtlikkudel probation officer' kohta 4-5last.100 last - ja üle selle, siis ei ole see

enam otstarbekohane ja kannatab süvenemine juhtu. Maal on lapsi ühe ametniku kohta vähem, samuti on vähem tütarlapsi.

Probation officer'i ülesandeks on luua kontakti, nii enda hoolealusega kui ka selle vanematega, olla neile nõuandjaks ja usaldusmeheks. Ühtlasi täidab nimet. ametnik ka kohtuuriija ülesandeid, kogub andmeid süüteo kohta, pidades nõu kohtunikuga. Kuna ta on tuttav süüaluse lähema ümbrusega, siis suudab tema poolt antud pilt aidata ka kohtunikku tema otsuses / "probation" protsessi vältel - edasilükatud protsessid /. Chicagos oli 1916. aastal 75 probation officer'i.

Ametnikel on õigus teha korraldusi, näiteks keelata tantsulokaalide küllastamist, alkoholi ja tubaka tarvitamist, tänavail logelemist. Samuti ei tohi toimuda abiellumisi kohtu loata, mille järele valvab probation officer.

Teadete hankimiseks ja kontrolliks küllastab

pr. officer last ja ta vanemaid või kutsub neid teatavate ajavahemikkude möödumisel enda juurde. Arupärimised koolile, arstidele, sugulastele, pastorile. Sagedased visiidid tõstavad lapse usaldust probation officer'i vastu, mis on otsustava tähtsusega. Tütarlapsi soovitatakse külastada kodus. Prob. officer on nõuandjaks ka elukutse valikul.

Tütarlaste visiteerimiseks on soovitav, et prob. off. oleks naine. Konfliktides, millistesse tütarlapsed satuvad, on sageli oluline seksuaalne moment, mis nõuab ametnikult eriti usalduslikku vahekorda ja lapse hingeelust arusaamist.

Järevalve kestvuseks on harilikult 6 kuud kuni 1 aasta, maksimaalselt 2 - 3 aastat. Algul kindlaksmääratud aega võib hiljem ka vastavalt olukorrale muuta.

Juhul, kui selgub, et " probation " ei anna soovitud result., võib küsimust uuesti kohtusse arutamiseks anda.

Harilikult lõpetab prob. kohus, ainult mõnel pool on

see jäetud probation officer'i hoolde.

National Probation Association'i andmeil on kõigist Ühendriikide noortekohtuist läbi käinud 200.000 lapsest seatud 75 % probation'i alla. 80 % andis häid tulemusi. New York'is oli 1925. aastal järelvalve all 7009 last. Postiviiseid resultate saavutati siin 82,1% juures.

3. Juhtudel, kui lapsel ei ole kodu ega omakseid või kui kodune ümbrus on lapsele sobimata, laps aga ei kuulu veel vastavasse instituuti, võib anda mõnda eeskujulikku perekonda, nimetades tavaliselt perekonnapea lapse hooldajaks. Teiseks võimaluseks on anda last lastekaitse ühingu hooldamisele, kes juba muretseb omalt poolt perekonna, kuhu laps jääb. Kohus võib lapse perekonda panemisega jääda ka ise tema eest vastutavaks.

4. Asutistesse paigutamine jääb viimaseks võimaluseks, siis, kui on katsetatud juba probation'iga ja see on jäänud tagajärjetuks. P.-Ameerika Ühendrii-

ges on riiklikke-, - era- ja ühingute kasvat^vatusinsti-
tuute. 1825.a. asutati New-York'is esimene seesugune
eraühing - " Reform -School ". Esimene riiklik insti-
tuut asutati a. 1847 Massachusett'i osariigis -
" The Lyman School for boys" aastal 1923 oliühend-
riikides 145 kasvatusinstituuti.

On loodud mitmesuguseid eritüüpe kasvatus-
asutisi, kuhu paigutatakse ühesuguste kalduvustega
noori. Nii on olemas instituut hulkuvatele lastele,
hooletusesse ja mahajäetud lastele jne-

Instituuti asumisel kestab suuremalt osalt
kohtu õigus kontrollile edasi lapse üle, ainult mõ-
nel pool läheb see üle instituudile.

Lapse instituudis olles on siis järgmisi või-
malusi:

1. Instituut annab kohtule hoolealuse kohta
teateid ja kohus otsustab, kas teda võib juba välja
lasta. Kohtul on ka vahelesegamise õigus kasvatuslikes
küsimusis.

2. Instituut on iseseisev, laps ei allu sinna sattudes enam kohtule.

Instituuti paigutatakse lapsi määramata ajaks. Võib nõuda sel puhul lapsele ka ülalpidamise kulude katmist / vanemalt/

6. K O K K U V Ö T E

Käesolevas töös vaadeldud noortekohtute seadus ja korraldus P.-Ameerika Ühendriikides, mis rakendati ellu esimesena Illinoisi osariigis, kujutab endast pöördepunkti kurikalduvustike ja hooletusesse jäetud noorte probleemi lahendamisel, mitte ainult Ühendriiges, vaid kõikides kultuurriikides. Õpiti seaduse vastu eksinud lapsi teisiti kohtlema, kui täiskasvanuid. Äratati huvi sarnaste laste hingedu mõistmiseks, et nende delikte õiglasemalt hinnata. Riik asus siin noortekohtute näol niisuguste kuritegelikkude ja hooletusse jäetud laste hooldajaks, vältides nii palju kui võimalik karistusprinsiipi ja tuues selle asemele kasvatusprintsipi. Sellega,

et noori süüaluseid ei koheldud enam kui teisi kurjategijaid ja näit. ei vangistatud neid nagu täiskasvanuid, on kindlasti suudetud paljusid noori hoida sattumast jäädavalt kuritegelikkude elementide Kilda. Ei esine ei süüdistust ega süüdimõistmist - seda laps ei tohi tunda saada. Konstateeritakse vaid, et ta on hooletusse jäetud või kurikalduvuslik ja peaarõhk on hoolitsusel ja kasvatusel.

Neist põhimõtteist peaks selguma noortekohtute oluline tähtsus - aidates preventiivsel teel vähendada kuritegevust.

Mitmesuguste modifikatsioonidega, milliste lähem selgitamine ei kuulu selle töö raamidesse on neid kohtuliike rakendatud enamikus kultuurmaades. Eelduseks, et neis rakendatav süsteem saavutaks tagajärgi, milliseid temalt peaks ootama, on noortekohtus tegeleva õigusteadlaste-kaadri põhjalik ettevalmistus noorteküsimusis ja, mis kõige olulisem - suur huvi selle vastu.

Ainult hoidumine šabloonist, bürookraatliku süsteemi vältimine ja iga juhu psühholoogiline ja sotsiaalne individualiseerimine võib anda positiivseid tulemusi.

Jääb soovida, et selletüübilisi kohtuid ka meil peatselt ellu rakendatakse. Vajadust nende järgi on olnud juba kaua.

Lõpuks peame juhtima tähelepanu asjaolule, et kõikidele Ühendriikide kohtukorraldusega ühenduses olevaile terminitele ei olnud täpsaid eestikeelseid. Seetõttu tuli neid mõisteid umbkaudselt fikseerida enda moodustatud sõnadega, seletuseks lisades vastava ingliskeelse mõiste.

Ex bibl. univ. Tart.

1944.04.15

Paljud. -büroo „REX“
TARTUS.

KASU STATUD KIRJANDUS.

1. Juvenile Courts in the United States:

Their law and practice, Herbert H. Lou, ph.d.

2. Kriminaalprotsessi õpperaamat, R. Räägo.

3. Die Behandlung der jugendlichen Verbrecher in
den Vereinigten Staaten von Nordamerika,
Dr. Hans Gudden.4. The child, the clinic and the court, Julia Lathrop,
William Healy, Miriam Van Waters, Franz Boas,
Joel d. Hunter, Ben Lindsey, Grace Ablott,
Hermann Adler, Julian Mack, F.P. Cabot, &
others.5. Die Verhandlung des fünften deutschen Jugendge-
richtstag in Jena 1920.

6. Die Aufgabe des Jugendgerichts.

7. Habit Clinics for the Child of Preschool Age,
their organization and practical value,
D.A. Thom, M.D.